

Albert Carreras
Andreu Mas-Colell
Ivan Planas

Turbulències i tribulacions

Els anys de les retallades

Albert Carreras
Andreu Mas-Colell
Ivan Planas

Turbulències
i tribulacions
Els anys de les retallades

Edicions 62
Barcelona

Copyright © 2018, Albert Carreras, Andreu Mas-Colell i Ivan Planas

Primera edició: març del 2018

© d'aquesta edició: Edicions 62 s.a.,
Diagonal, 662-664 – 08034 Barcelona
www.edicions62.cat
info@edicions62.cat

Compost a La letra, s.l.
Gran Via Corts Catalanes, 617, 3r 4a – 08007 Barcelona
Imprès a CPI (Barcelona)

DIPÒSIT LEGAL: B. 4.601-2018
ISBN: 978-84-297-7657-7

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

ÍNDIX

<i>Pròleg</i>	13
I. L'HERÈNCIA I EL REPTE	21
Una crisi mundial, europea i espanyola	21
<i>La crisi al món i a Europa</i>	22
<i>L'impacte a Espanya</i>	27
<i>Maig del 2010</i>	30
<i>La crisi a Catalunya i la crisi de les caixes</i>	32
<i>L'inici de les tensions tresoreres a Catalunya. Els bons patriòtics</i>	35
El repte a principis del 2011	36
2. L'AJUST DE L'ANY 2011, AMB EL PSOE	41
Fer un pressupost de crisi	43
<i>Primeres decisions de govern: un ajust sense pressupostos</i>	45
<i>El primer pols amb Hisenda: un PEF impossible en un mes</i>	51
<i>Definint prioritats: quin ajust assumim, quins ajustos demanem</i>	54
<i>Negociant internament el pressupost del 2011</i>	57
<i>La reforma de l'impost de successions</i>	59
<i>Parèntesi: eleccions municipals</i>	61
<i>Negociant el pressupost al Parlament</i>	62
<i>Negociant el pressupost a Madrid</i>	69
Gestionar la crisi de liquiditat	70
<i>La gestió tresorera de la Generalitat</i>	70
<i>La caiguda de les caixes</i>	74
<i>L'obra social</i>	77
<i>Salgado i les autoritzacions d'endeutament</i>	80

<i>La segona emissió minorista</i>	80
<i>La gestió de Spanair</i>	81
<i>Una nova crisi del deute sobirà, la reforma exprés de la Constitució, els hispabons i la nostra Llei d'estabilitat pressupostària</i>	84
<i>Una nova emissió minorista, reprimida per Hisenda</i>	87
<i>La crisi de la disposició addicional tercera i del pagament de nòmines de Cap d'Any</i>	88
3. FINANÇAMENT AUTONÒMIC: GRANS ESPERANCES I DURES REALITATS	91
Els problemes del finançament de la Generalitat	91
Esperances i realitats	106
Consensuant el pacte fiscal	107
Preparant el pressupost del 2012	108
<i>El circuit de Montmeló</i>	110
<i>L'euro per recepta</i>	112
El disseny de l'ajust salarial	113
Parèntesi: eleccions generals	115
L'anunci de les novetats del pressupost del 2012 i la negociació al Parlament. Un final d'any amb ensurt financer	116
<i>La crisi de la secció de crèdit de l'Aldea</i>	117
4. L'AJUST DE L'ANY 2012, AMB EL PP	121
Gestionar la crisi amb el PP	123
<i>La victòria del PP. Primers passos del nou govern a Madrid</i>	123
<i>Expectatives inicials. Disposició addicional tercera i Llei d'estabilitat. Reforma laboral. Pressupostos catalans amb el PP de Catalunya. Liquidació de Spanair</i>	124
<i>El PP es tanca en banda. Les eleccions andaluses i els PGE del PP. La clatellada de la bestreta. El trencament de la confiança</i>	127
<i>Un abril tempestuós. Com ajustar despeses, com resistir al PP. Darrera minorista</i>	129
Gestionar la crisi amb la troica a la porta de Madrid	130

<i>Els miracles que no arriben. La crisi bancària. Espanya cap a la intervenció. El tercer ajust de la Generalitat</i>	131
<i>Els paquets de mesures del juliol del 2012 (de l'Estat i de la Generalitat)</i>	133
<i>Els pitjors moments de la crisi de liquiditat? Entre ICO, retencions de crèdits i el FLA que no arriba.</i>	136
<i>Danke!</i>	138
<i>Males perspectives econòmiques, nou pols polític.</i>	
<i>El trencament definitiu de la confiança</i>	141
<i>Defensant-nos de Madrid, competint amb Madrid</i>	143
1. <i>Infraestructures</i>	143
2. <i>Sheldon Adelson</i>	145
3. <i>Fira Barcelona</i>	148
<i>Del pacte fiscal al sobiranisme</i>	151
<i>La presentació del pacte fiscal a Rajoy, la convocatòria anticipada d'eleccions i, finalment, el FLA</i>	154
<i>La decepció electoral</i>	155
<i>Negociant amb ERC. Impostos, impostos, impostos</i>	157
<i>Les grans concessions es concreten in extremis</i>	158
5. <i>L'AJUST DE L'ANY 2013: UNA PRÒRROGA CONTRACTIVA I EL POLS AMB MONTORO</i>	161
<i>Un ajust sense pressupost</i>	162
<i>La pròrroga del 2013: el quart ajust</i>	163
<i>Quin pressupost per al 2013? El pols amb Montoro pel dèficit del 2012</i>	164
<i>A cada FLA hi perdem un llençol</i>	165
<i>El pitjor de la crisi</i>	167
<i>L'aprofundiment de la crisi. L'hivern més cru</i>	167
<i>Les vendes de patrimoni immobiliari</i>	168
<i>No hi ha crèdit. L'experiència d'una contracció financera</i>	169
<i>L'Aliança i la Mútua</i>	171
<i>Del pressupost fallit del 2013 al projecte del 2014</i>	173
<i>La crisi tesorera dels objectius de dèficit</i>	174
<i>Mirant cap endavant</i>	175
<i>No més ajustos. Fàcil de dir, difícil de concretar</i>	175

<i>Noves balances fiscals i litigiositat amb Hisenda</i>	177
<i>Les balances fiscals territorials de l'Estat respecte a Catalunya</i>	177
<i>L'ofec financer de la Generalitat</i>	192
<i>Construint la Hisenda pròpia</i>	195
<i>La Grossa</i>	199
<i>El pressupost al Parlament. Buscant els ingressos extraordinaris. Un nou horitzó polític: el 9-N</i>	202
6. ESPERANT LA RECUPERACIÓ, DEFENSANT LA DESPESA	205
L'any 2014: resistir és vèncer	206
<i>La tensió amb Madrid i amb el PP no para de créixer</i>	207
<i>Senyals de recuperació..., que es cobra Madrid</i>	208
<i>La lluita pels ingressos extraordinaris i els nous impostos</i>	209
<i>El cicle anual de l'escanyament tresorer</i>	211
<i>Controlant l'execució, facilitant la despesa</i>	214
<i>Venda d'edificis i racionalització de la implantació territorial</i>	215
<i>Els interessos del deute donen bones notícies</i>	218
El pressupost en suspens	219
<i>Els comptes consolidats de Catalunya</i>	220
L'any 2015: tres eleccions i una mica més d'una paga	224
<i>Acord polític, acord pressupostari</i>	225
<i>Restauració de la paga extra, increment de sous</i>	225
<i>Digerint despeses antigues</i>	227
<i>Sobre estructurats</i>	230
<i>Algunes eleccions obren la caixa</i>	235
<i>Polsos polítics, polsos econòmics</i>	235
<i>Els darrers tres mil milions</i>	237
7. LES TENDÈNCIES I ELS FETS	241
<i>Transparència</i>	241
Uns ingressos ensorrats i intervinguts	243
<i>Ensorrats...</i>	243
<i>I intervinguts...</i>	249
Les mesures d'ingressos	250
<i>Impostos cedits</i>	252

<i>L'impost sobre patrimoni</i>	254
<i>L'impost sobre successions i donacions</i>	255
<i>Ingressos propis</i>	255
<i>Transferències no vinculades al model de finançament</i>	257
8. UNES DESPESES QUE CAL REDUIR	261
L'evolució de conjunt	261
Els interessos del deute	264
La despesa departamental: les tendències generals i les forces actuants	266
La despesa departamental. Anàlisi per capítols	
pressupostaris	271
<i>Remuneracions del personal</i>	271
<i>Despeses de funcionament</i>	272
<i>Transferències corrents</i>	273
<i>Inversions</i>	273
La despesa departamental. Anàlisi per departaments	274
<i>Bloc de l'estat del benestar i els serveis a les persones</i>	275
<i>Departament de Salut</i>	275
<i>Departament d'Ensenyament</i>	277
<i>Universitats i Recerca</i>	278
<i>Departament de Benestar Social i Família</i>	279
<i>Departament d'Interior</i>	281
<i>Departament de Justícia</i>	282
<i>Pel que fa al bloc econòmic</i>	282
<i>Bloc administració general</i>	287
9. UN DÈFICIT QUE NO S'ACABA, UN DEUTE	
AMB UN SOL CREDITOR	291
Dèficit: el marc espanyol	291
El dèficit de la Generalitat: evolució en termes SEC	295
El deute: cap a un sol creditor	299
A mode de recapitulació	302
EPÍLEG. FEINA FETA, AFERS RESOLTS I AFERS PENDENTS	309
<i>La Línia 9</i>	314

CONCLUSIONS	317
ANNEXOS:	325
<i>Annex 1:</i> Taula A i B: Qualificació creditícia del deute de la Generalitat i graus de qualificació creditícia.	
<i>Annex 2:</i> Eurobons i «hisfabons», Andreu Mas-Colell.	
<i>Annex 3:</i> Carta del conseller d'Economia al secretari d'Estat d'Hisenda, Juan Manuel López Carbajo. Petició de permisos d'endeutament.	
<i>Annex 4:</i> CAREC. Composició i publicacions.	
<i>Annex 5:</i> RDL del PP fins a finals de l'any 2012, d'afectació directa al Departament d'Economia. Reunions CPFF. Aprovacions pressupostos i lleis de mesures.	
<i>Annex 6:</i> Cartes del conseller d'Economia al ministre d'Hisenda i Administracions Públiques, Cristóbal Montoro, i al ministre d'Economia i Competitivitat, Luis de Guindos.	
ÍNDIX DE TAULES I GRÀFIQUES	345

L'HERÈNCIA I EL REPTE

El govern que pren possessió l'any 2011 s'enfronta a una situació fiscal que s'ha de qualificar, sense paliatius, com a crítica. Ho sabem, i de fet aquesta era en aquell moment una percepció generalitzada de la situació. Tothom comprenia que algun tipus d'ajustament fiscal seria una tasca prioritària i predominant del nou govern.

Per entendre la natura del repte plantejat convé explicar els dos factors que conflueixen per determinar, a finals del 2010, un diagnòstic d'estat crític. Són el factor que podríem denominar estructural —la insuficiència crònica en el finançament dels serveis públics a Catalunya—, i el factor que, sense pretendre que sigui d'ordre menor, podríem anomenar conjuntural —la gran crisi econòmica que s'inicia l'any 2007 i les seves conseqüències, directes i indirectes, sobre les finances de la Generalitat—. Començarem amb el segon perquè condicionarà permanentment la solució del primer.

UNA CRISI MUNDIAL, EUROPEA I ESPANYOLA

El període de govern 2011-15 es va desenvolupar completament dintre de la gran crisi econòmica que va començar, al món, l'any 2007. Però això no ho sabem a principis del 2011. Érem molt conscients que entràvem al govern enmig d'una crisi devastadora i que aquest era el nostre repte central, i també sabem que la crisi tenia unes implicacions fiscals ben evidents. Però no sabem que la crisi duraria tant i no podíem anticipar moltes de les característiques que va anar prenent. Potser era una manera de mantenir l'equilibri mental, però, de fet, confiàvem que només durés dos anys més. En aquest capítol ens situem, doncs, a principis del 2011 i descrivim el desplegament anterior de la crisi com es podia

veure, i viure, en aquell moment. Parlarem primer de la seva evolució al món i a continuació del seu impacte a Espanya i a Catalunya. Serem breus, la història és prou coneguda i no és aquest el lloc per estendre'ns-hi més del compte.

La crisi al món i a Europa

La crisi va començar als EUA com una crisi financera l'any 2007. Va ser conseqüència d'una bombolla immobiliària que a principis d'any ja era clar que punxava i que, per la via de la titulització, havia carregat molts bancs d'actius que ja aquell any van adquirir el nom popular d'*actius tòxics*, que eren, sobretot, actius hipotecaris *subprime*. Cal recordar que encara que els actius fossin americans els bancs que n'havien adquirit eren de tot arreu i, en particular, n'hi havia molts d'uropeus. Per tant, la crisi financera va afectar Europa des del primer moment. En aquest procés, uns quants grans bancs, americans i europeus, van haver de confessar pèrdues de tal magnitud que en la majoria de casos els van portar a la fallida o al rescat: el juliol del 2007, Bear Stearns, als EUA; l'IKB alemany, al setembre; Banc de Northern Rock, al Regne Unit, al setembre; la UBS, a Suïssa, a l'octubre, i Wachovia, als EUA, al novembre. Ja entrat l'any 2008, als EUA, Fannie Mae i Freddy Mac i Merrill Lynch, tots tres al setembre.

La crisi financera es va agreujar al setembre del 2008 amb la fallida de Lehman Brothers. S'analitzarà i es discutirà per molt de temps si les autoritats americanes van actuar correctament deixant que aquest banc d'inversió fes fallida. El dictamen de les setmanes, els mesos i els anys immediats va ser que no, que va ser un gran error, i és per això que subseqüentment es va imposar el dogma que cap banc pot fer fallida. El temps també dirà si aquesta és una posició sostenible. En tot cas, l'efecte immediat, gairebé podríem dir que instantani, de la fallida de Lehman Brothers va ser el col·lapse del crèdit interbancari —i per tant de tot el crèdit: els bancs no sabien si els altres bancs eren viables o no. Quants Lehman Brothers hi podia haver? Amb aquest dubte era millor no prestar diners.

I és així com la crisi financera es va convertir en una profunda crisi real, és a dir de l'economia feta de carn i ossos, a les dues

bandes de l'Atlàntic —no tant en el món econòmic emergent—, la pitjor des de l'any 1929. La repercussió sobre l'economia real, és a dir, PIB, creixement i atur, ja s'havia manifestat abans de Lehman Brothers, però a partir del setembre del 2008 s'accentua. Abans d'aquesta data la reacció, vigorosa, a la crisi financera va ser sobretot monetària. La Reserva Federal, el BCE i els bancs centrals del Regne Unit, el Canadà i Suïssa van actuar amb força i de manera coordinada des del març del 2008. Els tipus d'interès van baixar i les autoritats polítiques i bancàries van instrumentar polítiques d'injecció de liquiditat i, si calia, de rescat. Aquestes polítiques es van accentuar com a reacció immediata a Lehman Brothers. El govern dels EUA va comprometre al setembre mateix 700.000 milions de dòlars per a un pla de rescat. A l'octubre ho fa Alemanya, amb 500.000 milions d'euros per al rescat de Hypo Real Estate i garanties reforçades de dipòsits. També França, amb 360.000 milions d'euros, i Bèlgica, amb el rescat de Fortis i Dexia. El mateix mes col·lapsa el sistema financer islandès. Més endavant s'obriria un contenciós d'Islàndia amb d'altres països no disposats a reconèixer que els seus dipositants a un sistema financer islandès d'un volum totalment desproporcionat amb el que tenia al darre-re —300.000 islandesos— van incórrer, voluntàriament, en un risc poc raonable.

Ja transformada la crisi financera en una crisi de l'economia real, l'any 2009 serà simplement terrible. El PIB va caure el 2,8% als EUA i el 4,5% a la UEM (Unió Econòmica i Monetària, zona euro). L'atur va pujar al 10% tant als EUA com a la zona euro. Es va fer evident que les mesures monetàries, per més que s'haguessin intensificat, no eren suficients. Calien polítiques fiscals expansives, keynesianes, podríem dir. Als EUA, govern i Reserva Federal van reaccionar amb molta energia i contundència en les dues direccions: monetària i fiscal. Podríem dir el mateix de la Xina. Són mesures que van funcionar. L'any 2010 ja va ser un any de creixement als EUA i l'any 2011 ja s'havien recuperat els nivells precrisi, és a dir, tècnicament se n'havia sortit. A Europa la reacció no va ser ni tan immediata ni tan contundent. A Europa la presa de decisions sempre és difícil, i el pensament dominant, amb molta influència

alemanya i del Nord d'Europa, és poc procliu a l'expansió keynesiana. Així mateix, encara que Jean-Claude Trichet té el gran mèrit d'haver organitzat bé el BCE, una institució que es demostraria clau en anys successius, de natural era també conservador, cosa que va portar a una pujada extemporània de tipus d'interès el juliol del 2008. Però així i tot, i amb l'impuls de les reunions del G20, el novembre del 2008 i l'abril del 2009, l'esperit que va dominar el clima econòmic de finals de l'any 2008 i el 2009 a Europa també va estar inclinat cap a la posició americana, i britànica, de contraposar a la recessió polítiques fiscals expansives.

Però tot es trencaria. A finals del 2009 quelcom inesperat succeeix: l'inici de la crisi grega i amb ella l'inici de la crisi del deute sobirà a Europa, és a dir, la crisi de l'euro. Què va passar? El 4 d'octubre de 2009 hi ha eleccions a Grècia i entra un nou govern, del PASOK, carregat de bones intencions. El primer que fa és un exercici de transparència i fa aflorar els compromisos econòmics del govern anterior, més o menys amagats en forma d'inversions *estructurades*. Grècia havia aprofitat, com també Espanya, els anys de tipus d'interès baix que segueixen a l'entrada a l'euro. Llavors comunica a Europa que no podrà complir l'objectiu de dèficit. Quan, anys abans, Alemanya no el va complir no va passar res. Però aquesta vegada l'anunci del govern grec va despertar un atac de desconfiança cap al deute grec que aviat es va generalitzar cap al d'altres països. La prima de risc, és a dir, la diferència del tipus d'interès per als bons a deu anys d'un país respecte al dels bons alemanys, va esdevenir protagonista del debat econòmic. S'havia mantingut pràcticament a zero des de l'inici de l'euro però de sobte es va començar a obrir un ventall, molt amenaçador, sobretot, per als països del sud d'Europa.

El 2 de maig de 2010 s'aprova el primer rescat grec. El 9 de maig s'estableix la *Financial Stability Facility*, la primera nova institució creada per afrontar la crisi. En seguirien d'altres, que s'articulen per combatre la crisi de confiança en l'euro. Es fan els primers *stress test*, proves d'estrès, del sistema bancari europeu, seguint l'estela americana. Els resultats s'anuncien el juliol del 2010 i són rebuts amb un cert alleujament. Totalment injustificat,

com es va veure més endavant. Aquestes proves d'estrès no van ser un moment gloriós de la política europea. És com si Europa encara no s'hagués cregut el malson que la nova etapa de la crisi representava. El debat doctrinal també es va intensificar. Una reacció lògica per part de molts economistes europeus va ser proposar, com s'havia fet als EUA, un salt quantitatiu en les polítiques d'expansió fiscal. Això afectava tot Europa però l'actitud d'Alemanya havia de ser clau. La disjuntiva era entre una política de permetre, fins i tot d'estimular, dèficits en els diferents països europeus, que en el cas de Grècia no eren concebibles si no venien acompanyats d'un mecanisme explícit de provisió de crèdit i de refinançament, i una política d'austeritat i consolidació fiscal.

En conjunt va guanyar clarament aquesta segona, la posició alemanya, que era en essència la d'abandonar la idea d'estímul fiscal i passar a les polítiques d'austeritat (és la posició que els països de l'euro van defensar al G20 de Toronto del juny del 2010, enfront dels EUA, el Regne Unit, la Xina i la resta d'emergents). Els països que havien gastat per sobre de les seves possibilitats havien de fer penitència, encara que —així es mantenia la consciència tranquil·la— es considerava que seria productiva: la pràctica de la virtut havia de restaurar la salut, no simplement fer mal. Una proposició dubtosa sobre la qual, de tota manera, el veredict final encara està obert. Un problema amb la posició alemanya —i, més generalment, del centre i nord-europea— és que la prèdica de la virtut coincidia amb els interessos propis. Eren els principis o era l'autointerès? És difícil no veure en la resistència a la possibilitat d'eurobons, és a dir, d'un cert grau de mutualització del deute, el temor que això generés transferències de recursos des d'Alemanya cap a la resta d'Europa. I poc dubte hi pot haver que la posició d'Alemanya davant la crisi grega va estar influïda pel fet que hi havia enganxat a Grècia molt crèdit de bancs alemanys (i encara més de francesos, les autoritats dels quals, en aquest aspecte, no es van separar, ans al contrari, de la posició alemanya). Al final, aquests crèdits s'han retornat, socialitzats pels contribuents europeus —alemanys i francesos inclosos, és clar, però també espanyols i italians—. És cert que països del sud d'Europa van demanar

molt crèdit una vegada instaurat l'euro i eliminada la prima d'inflació dels tipus d'interès. Però per cada transacció hi ha un demanant i un oferent. Els bancs, molts alemanys, que van alimentar la bombolla immobiliària espanyola, per exemple, o les inversions gregues en infraestructures olímpiques, no van acabar suportant una part, es podria dir la part que els tocava, dels costos de la crisi.

Convé, però, no perdre de vista que la debilitat política europea no ajuda a gestionar els atzucacs als quals s'ha hagut d'enfrontar. Europa és molt lluny de ser una àrea econòmica amb una institucionalització de la seva governança econòmica que es pugui comparar, per exemple, amb l'americana. Tenim, afortunadament, un paral·lel a la Reserva Federal, però no tenim un sistema comú de pensions, potser comprensible donada la disparitat de nivells de PIB; ni una assegurança d'atur comuna, menys comprensible atès el caràcter anticíclic d'aquesta despesa; ni una assegurança de dipòsits comuna, poc comprensible. Durant la crisi, i ja cobrint també territori posterior al 2010, ens hem hagut de recolzar enormement en l'únic que teníem: el BCE i els organismes de supervisió i control que s'han anat creant al seu voltant. Ara bé, no ens hem d'enganyar. Tot plegat no és només un tema de governança econòmica sinó fonamentalment de governança política. Podríem preguntar als ciutadans alemanys: per què no heu tractat els grecs com va tractar els alemanys de l'Est? No ens dirien que aquests darrers eren alemanys. Ens dirien, probablement, que no eren responsables de la seva situació. No és una raó que haguéssim d'acceptar (el ciutadà grec mitjà n'és, de responsable?). Però també ens podrien dir, i aquesta raó tindria més pes, que el govern alemany podia controlar la situació d'Alemanya de l'Est, i imposar disciplina, d'una manera que no podia controlar la grega. Per què? Doncs perquè Grècia té el seu propi govern i ni els grecs ni els alemanys es plantegen la incorporació de Grècia a la República Federal Alemanya. Per als alemanys de l'Est, la submissió a la disciplina del govern alemany té la compensació, la contradisciplina podríem dir, de votar a les eleccions que determinen el govern que els controla. Els grecs voten al Parlament Europeu, sí. Però aquest ni controla, ens agradaria dir *encara*, el

govern europeu ni la Comissió Europea, ni aquesta té la capacitat política o econòmica (el seu pressupost és de l'1% del PIB europeu) per liderar amb força els destins d'Europa. Heus ací el problema.

Continuem amb la nostra història. Durant l'any 2010 la crisi es va anar desenvolupant. El mes de març la Comissió Europea pren mesures. La crisi afecta severament el Regne Unit, que ha tingut la seva pròpia bombolla immobiliària. Però ni el Regne Unit ni Islàndia són part de la zona euro, o sigui que la seva crisi no és part de la crisi de l'euro, però tot ajuda a crear un clima d'alarma cap a Europa. I és així com el cop a l'euro no s'aconsegueix limitar al cas *excepcional* de Grècia. El novembre cal rescatar Irlanda. Abans, com veurem més endavant, al maig, Espanya reconeix que li toca la crisi. El cas d'Irlanda és interessant. Irlanda, com el Regne Unit o com Espanya, havia tingut una bombolla immobiliària de molta consideració. Quan la bombolla punxa als EUA, Irlanda s'adona que tindrà problemes i pateix pels seus bancs. Pocs dies després de la caiguda de Lehman Brothers pren una mesura desesperada, influïda potser pel que ha passat a Islàndia, i estableix el precedent del nou dogma: cap banc pot fer fallida; el govern irlandès garanteix tots els crèdits, no només els dipòsits, del sistema financer irlandès. Amb perspectiva, això el porta inevitablement al rescat. Irlanda era massa petita per a aquesta garantia. Calia, com a mínim, que Europa li donés suport amb força. Irlanda no va ser el darrer país a ser rescatat. El 2011, situant-nos ja més enllà dels nostres límits temporals, ho va ser Portugal. Més endavant va seguir Xipre. I és motiu de debat, com veurem a la nostra exposició, si Espanya també ho va ser.

L'impacte a Espanya

Quan esclata la crisi financera als EUA, i repercuteix immediatament a Europa, hi ha una reacció espanyola, molt pronunciada en el cas del president del govern, que nega que hi hagi crisi, o perill de crisi, a Espanya. Fins i tot durant el 2009, en què el PIB cau un 3,6%, hi continua havent aquesta percepció. Sobretot en els cercles més oficials. En d'altres potser era més una simple esperança.

Es racionalitzava: al cap i a la fi si hi ha recessió a Europa és lògic que això es reflecteixi a Espanya, per la via de les exportacions, per exemple, i és lògic, per tant, prendre mesures anticíclicues. L'optimisme tenia per base que, amb alguna petita excepció sense conseqüència per a l'entitat bancària, els bancs i caixes espanyols no tenien actius tòxics... americans. En això eren diferents d'altres entitats europees, a les quals va arribar la crisi molt ràpidament i per contagi directe dels EUA. La constatació d'aquesta diferència va generar un sentiment triomfalista que va portar a una lloança desmesurada de l'estat de salut del sistema financer espanyol. En aquest sentit, el 24 de setembre de 2008, ja després de la caiguda de Lehman Brothers, el president José Luis Rodríguez Zapatero diu a Nova York: «España quizás cuente con el sistema financiero más sólido de la comunidad internacional», i afegeix que el seu PIB per càpita superarà el francès en «tres o cuatro años». També hi va haver una lloança més justificada, i reforçada des de l'exterior, de les mesures prudencials anticíclicues que el Banc d'Espanya havia anat introduint en anys anteriors. De tota manera, des de les acaballes del 2008, i d'acord amb l'esperit internacional i europeu del moment, Espanya s'apunta, amb gran alegria i entusiasme, a les mesures d'estímul, que es practiquen amb indulgència. N'assenyalarem quatre exemples:

- El famós Pla E, que va omplir els carrers d'Espanya d'obres menors —l'estímul i les eleccions demanaven urgència— i que en un esperit keynesià barroer prescindien de tota consideració de rendibilitat.
- Un regal de 400 euros per cada naixement d'un fill. O millor, per cada nou fill d'una família que pagava impostos.
- Un xic disfressat, l'any 2009 hi va haver un increment monumental dels salaris públics. Els sindicats van aconseguir que les pagues dobles fossin realment dobles, és a dir, que doblesin no només el salari base sinó també tots els suplementes. Sembla una qüestió innocent, però va representar un augment salarial, en mitjana, del 5%.
- Amb la implantació del nou sistema de finançament autonòmic hi va haver una injecció important de fons justificada com a

bestreta d'uns ingressos fiscals ridículament sobreestimats (dos anys més tard, a l'hora de la liquidació, van entrar en el finançament autonòmic com a ingressos negatius, és a dir, a retornar. El retorn es va periodificar, no podia ser d'altra manera, però el seu efecte va ser naturalment pro-cíclic, per tant, contractiu en un moment de contracció, amb la qual cosa va cancel·lar així, podríem dir, el caràcter anticíclic de la sobreestimació inicial).

Cal dir que no tothom ho veia de la mateixa manera. El ministre d'Economia Pedro Solbes era clarament infeliç amb aquesta conducta. Durant els anys de prosperitat, que van generar ingressos fiscals elevats i inesperats, va practicar una política molt prudent. Els anys 2005, 2006 i 2007 van produir superàvits fiscals i Espanya va arribar a la crisi amb un deute públic admirablement baix: 36% del PIB l'any 2007. Hi havia una part il·lusòria en això. El govern central invertia en infraestructures amb mètodes de finançament estructurats, com també feien molts ajuntaments i moltes autonomies. Aquest deute no hi era a les xifres oficials de l'endeutament del Regne d'Espanya dels anys 2007-2008. De fet, això es va fer, i es va continuar fent, amb tanta habilitat (o potser amb tanta complicitat o ganes de no veure europees) que encara, a data de publicació del llibre, no hi consten. Pensi's en els deutes d'ADIF —que inclouen els costos de l'AVE!—, de Renfe, d'AENA —aeroports—, etc. En tot cas, arribades al govern Zapatero les consignes expansionistes de la reunió del G20 del novembre del 2008, el nivell baix de l'endeutament públic va ser percebut com un regal del cel. Gràcies als esforços de Solbes, Espanya estava en una posició òptima per ser el primer de la classe, i per tornar a rebre elogis internacionals. Solbes no ho va aguantar, i a l'abril del 2009 és substituït per Elena Salgado, el compromís de la qual és dur a terme la política d'expansió que Zapatero ha fet seva. En perspectiva, potser Solbes es va equivocar. Hauria valgut més arribar a la crisi amb un endeutament oficial més alt. No era difícil: finançar pressupostàriament algunes de les infraestructures que s'estaven pagant amb mètodes estructurats hauria estat suficient o, almenys hauria deixat una representació més fidel de l'estat de

les finances públiques. La temptació, irresistible per al govern Zapatero, d'aprofitar-se del tresor que li havia deixat Solbes era massa gran. Hauria estat millor no deixar-l'hi. En tot cas l'efecte combinat de la crisi, no reconeguda però evident en aquest aspecte, sobre la recaptació pressupostària i de la reacció expansionista del govern central van ser la desaparició dels superàvits fiscals i la seva substitució per dèficits que ràpidament es van disparar. En concret van ser del -4,4% l'any 2008, del -11% l'any 2009 i del -9,4% l'any 2010.

També hi havia algunes veus d'economistes acadèmics que no compartien l'optimisme oficial. Així, el nostre col·lega José Garcia Montalvo havia avisat repetidament que no ens escaparíem de la crisi. També podríem recordar la intervenció d'Olivier Blanchard, anomenat economista en cap de l'FMI, al Fòrum Anual del Cercle d'Economia a Sitges, el maig del 2008 on, abans de Lehman Brothers i molt lúcidament, ens va descriure la crisi llarga i profunda que ens venia a sobre. Calia estar en un estat de negació molt avançat perquè tot això rellisqués. Però en els cercles del poder aquest era precisament l'estat. La recessió venia de fora i el mecanisme de transmissió era la demanda agregada de consum i d'inversió. No hi havia problema en el sistema financer espanyol i, per tant, pel que feia a nosaltres la crisi no era financera. Simplement no es volia reconèixer el que era una evidència, que mentre que efectivament el sistema financer espanyol no havia tingut actius tòxics americans, en canvi havia alimentat actius tòxics propis, a cavall d'una bombolla immobiliària d'una dimensió monstruosa, més gran que l'americana, la britànica o la irlandesa, en termes relatius. El sistema financer espanyol, com a conseqüència, estava molt tocat, especialment el sector de les caixes d'estalvi, encara que no totes. I, per tant, no ens enfrontàvem a una crisi real importada via debilitat de la demanda des de l'exterior, sinó a una crisi real induïda per una crisi financera crescuda a casa. I aquestes són les pitjors crisis.

Maig del 2010

Tot es va acabar el 12 de maig de 2010, uns quants dies després del primer rescat grec. Va arribar l'hora de la veritat. Espanya —o hauríem de dir directament el president Rodríguez Zapatero, que

va rebre trucades dels dirigents europeus i fins i tot del president Obama— o bé reaccionava o bé era el proper a la llista de rescats, després de Grècia i d'Irlanda. La confiança de la comunitat internacional en la línia d'acció del govern espanyol s'havia diluït. En el clima financer i fiscal del moment, això feia que la situació fos insostenible. El president Zapatero es va haver de rendir a l'evidència. Siguem justos: amb la boca petita ja havia reconegut el juliol del 2008 que la crisi ens tocava. Zapatero va presentar una sèrie de mesures d'urgència al Congrés dels Diputats. En elles es procedia a desmuntar les mesures d'expansió que s'havien anat prenent. Desapareixia —de fet, això ja havia passat abans— el xec per fill, es rebaixaven els salaris públics un 5%, és a dir, es revertien els augments anteriors, es congelava l'actualització anual de les pensions, etc. També es va liquidar —més ben dit, no es va renovar— el Pla E. En la situació a què s'havia arribat les mesures del 12 de maig, o algunes de molt similars, eren inevitables i, per tant, convenients. Convergència i Unió va fer bé, i va tenir el que se'n diu habitualment sentit d'estat, votant-les tot estant a l'oposició. El seu vot va ser decisiu perquè el Partit Popular, faltat del tot d'aquest sentit d'estat, hi va votar en contra.

Més enllà del seu sectarisme habitual, el PP començava a viure sobre la impressió que els problemes fiscals i de confiança cap a Espanya se solucionarien instantàniament quan hi hagués un govern del PP i que, per tant, del que es tractava era d'accelerar les eleccions. Més endavant s'adonarien de fins a quin punt estaven equivocats. Com havia passat a Grècia, els errors i els problemes que crea un govern afecten la reputació internacional del país i no queden, ni de lluny, automàticament descomptats quan arriba un altre govern. De fet, no acaben gens descomptats.

Reconèixer que efectivament estàvem en crisi, i que tenia un component intern dominant, va ser un cop molt dur per a Zapatero del qual ja no es va recuperar. Salgado ja va actuar el 2011 sota la nova percepció. Ho veurem més endavant al segon capítol. Pel que fa a la resta de l'any 2010 cal esmentar la intensificació de les iniciatives cap al sector de les caixes d'estalvi. D'acord amb el dogma post-Lehman Brothers no es podien deixar caure. Però és que

a més del dogma hem de pensar en termes de l'impacte social que representaria la fallida d'entitats on no hi ha accionistes per rebre el primer cop. La via que van impulsar el Banc d'Espanya i el govern va tenir dos components. El primer va ser la separació de la caixa pròpiament dita de la seva activitat bancària, que quedava formalitzada jurídicament com un banc. La caixa era la propietària de les seves accions, i la responsable, amb els actius corresponents, incloses les accions del banc, de l'obra social. Això era correcte i, en general, es va fer bé. El segon component va ser fomentar les fusions entre bancs derivats de les caixes, amb l'esperança que barrejant el bo i el dolent sortiria un producte acceptable, o almenys viable. Com es va veure més endavant això es basava en un diagnòstic de la situació massa optimista, i fins i tot voluntarista. Però recordem que Europa amb les primeres proves d'estrès va incórrer en el mateix pecat. No hi havia prou actius bons en el sistema en el seu conjunt perquè això pogués sortir bé. Algun exemple hi va haver en què el soci dominant tenia bona salut i l'operació va funcionar, seria el cas de Caixa Girona absorbida per La Caixa. El resultat, desafortunadament, va incloure una part inevitable: calia injectar-hi diners públics. Això es va fer amb força més tard amb la intermediació del rescat financer europeu, i una part evitable: algunes caixes viables, pensem en Caixa Manresa, van acabar caient, arrossegades per socis en molt mala situació.

La crisi a Catalunya i la crisi de les caixes

Com es va viure la crisi a Catalunya? Ens va tocar i fort. La bombolla immobiliària ens va afectar, potser no tant com al País Valencià, però molt significativament. El sector de la construcció, mesurat per la superfície d'edificis iniciats, va caure un 80% del 2007 al 2009. L'atur, que el darrer trimestre del 2007 era del 6,5%, dos anys després havia arribat al 16,9%. Els ingressos fiscals de la Generalitat dependents de l'impost de transmissions patrimonials i del d'actes jurídics documentats (ITP i AJD), que és tant com dir del sector immobiliari, es van col·lapsar, de 3.020 milions d'euros l'any 2007 a 1.638 l'any 2008 i a 1.301 el 2009, que és el nivell al qual es van estabilitzar. I la crisi financera també ens va tocar. Sempre vam

tenir la convicció que les dues institucions financeres més importants de Catalunya, La Caixa i el Banc de Sabadell, havien estat ben gestionades, totes dues van vendre a temps, cosa que vol dir que van vendre molt bé, les seves immobiliàries. I això s'ha confirmat. Gràcies a aquestes dues entitats avui el sector financer amb arrels catalanes té un pes a Espanya superior al que tenia abans de la crisi (i, de fet, de molts anys abans). Desafortunadament, no podem dir el mateix de la tercera entitat financera, Caixa Catalunya, que va quedar completament enganxada. S'havia llançat a una activitat desenfrenada de finançament en el sector immobiliari i de la construcció, sense l'experiència i l'expertesa necessàries. Era, al cap i a la fi, una entitat local que va voler fer el salt a gran entitat massa ràpidament i en unes circumstàncies d'entorn carregades de risc. Hem de ser clars: hi va haver caixes, a Catalunya i a Espanya, que no es van enfonsar amb la crisi. Per tant, la responsable de l'enfonsament d'algunes no va ser només de la crisi, una cosa que venia de fora. Va ser la crisi caient a sobre d'una gestió deficient, en el període anterior al 2008, durant la bombolla. Al final, ja a l'any 2014 i propietat del FROB —és a dir, del govern espanyol—, Catalunya Banc, el banc que va recollir l'activitat bancària de Catalunya Caixa, va ser comprat pel BBVA. El govern espanyol va decidir mantenir la independència jurídica de Bankia (Caja Madrid) però no la de Caixa Catalunya. La justificació utilitzada era que Europa havia dictaminat, en el marc del rescat financer del 2012, que Bankia era sistèmica i Caixa Catalunya, no. Però això no consta en el *Memorandum of Understanding* del rescat acordat el juliol del 2012. En aquest aspecte no podem deixar de pensar que la diferència reflectia les conveniències i preferències del govern central.

I què podem dir de les altres vuit caixes? Totes van acabar desapareixent. Cinc absorbides també pel BBVA: Caixa Terrassa, Caixa Sabadell i Caixa Manlleu, amb la fase intermèdia de la constitució d'un banc, UNNIM, entre totes tres, i Caixa Tarragona i Caixa Manresa, amb la fase intermèdia de la constitució de Catalunya Banc amb Caixa Catalunya. Caixa Girona ha estat absorbida per CaixaBank. Caixa Laietana es va embarcar en l'aventura de Bankia, i Caixa Penedès es va integrar en el Banc

Mare Nostrum, format amb diverses caixes no catalanes. A la fi, Banc de Sabadell, l'any 2012 va comprar a Mare Nostrum el seu negoci català, és a dir, l'activitat de l'antiga Caixa Penedès. Era inevitable tot això? Pensem que a grans trets ho era. Els errors es paguen. Però no era inevitable en tots els seus detalls. Com ja hem dit abans, la política de fusions impulsada pel Banc d'Espanya va fer mal a alguna caixa que hauria pogut mantenir la seva viabilitat en solitari sense ajuts. Cal dir, per tenir el calendari ben clar, que la culminació del procés de reconfiguració del sector financer, i l'articulació del sistema de fundacions que, com a restes, no negligibles, del naufragi van deixar, ja va ser cosa del període posterior al 2010.

Les autoritats econòmiques catalanes, les del tripartit, van ser més lúcides que les espanyoles i van reconèixer que hi havia una crisi. No la van negar. Però eren, per convicció i per conveniència, molt keynesianes. Per conveniència ens referim al fet que en el procés de revisió del sistema de finançament autonòmic —un període de cinc anys que acabava el 2008 i, per tant, el 2009 s'havia d'iniciar un nou sistema— la posició catalana propugnava, no podria ser d'altra manera, un finançament adequat i just de les competències autonòmiques, i en particular de les catalanes. A més, el 2009 ja es percebia amb dramatisme la caiguda dels ingressos per impostos cedits completament. És a dir, es necessitaven més diners per mantenir les despeses estrictament necessàries. L'imperatiu keynesià encaixava en aquest tarannà com anell al dit: l'única qüestió només podia ser si calia que les despeses augmentessin poc o que ho fessin molt. La fase keynesiana de la política mundial post-Lehman Brothers va sintonitzar a la perfecció amb les inclinacions naturals del govern català. I així és com la despesa, que ja havia augmentat un 11% el 2008, va continuar augmentant un 7% el 2009, i especialment ho va fer la que, en aquell moment, no entrava en el pressupost, és a dir, la recolzada en finançaments estructurats. I així és com, combinats amb la caiguda d'ingressos induïda per la crisi, els dèficits de la Generalitat, en termes del Sistema Europeu de Comptes (SEC), es van disparar, passant d'un 0,6% del PIB l'any 2007, al 2,5 el 2008 i al 2,3 el 2009, i això a pesar que

l'any 2009, en el context de l'establiment d'un nou sistema de finançament, hi va haver una injecció addicional de diners, disfressada, com ja s'ha mencionat, de bestreta d'una estimació irreal, per optimista, d'ingressos impositius corresponents al finançament de la Generalitat i de la resta de comunitats autònomes.

L'inici de les tensions tresoreres a Catalunya. Els bons patriòtics

L'any 2010 va viure la primera tensió tresorera significativa. Va ser la prefiguració del que s'acceleraria amb molta força els anys 2011 i 2012. El juliol del 2010 hi havia algun venciment de deute i, a més, calia obtenir més fons per cobrir el dèficit de l'any, el pressupostat i l'excés. En circumstàncies normals, és a dir, com més o menys fins llavors, això s'hauria resolt amb un emprèstit dels bancs o una emissió de deute, o una combinació de totes dues coses. De fet, si es tractava, com era preferible, d'un emprèstit a llarg termini, més d'un any, sempre es formalitzava com una emissió de deute, que podia comprar un sindicat de bancs. Els bancs tenen una preferència molt forta per anar plegats a aquestes emissions. Oficialment perquè la conveniència de la diversificació financera els inclina a prendre només un tros d'una emissió, però també perquè no els agrada formular, implícitament, judicis discordants als d'altres bancs. Aquí també hi juguen un paper les agències de qualificació. El juliol del 2010 la situació era la següent: des de l'any 2008, Moody's havia baixat tres graons la qualificació del deute de la Generalitat (de Aa2 a A2); Standard & Poor's, dos (de AA a A+), i Fitch, un (de A+ a A) (vegeu Annex 1, pàg. 327). En tot cas, el factor nou d'aquesta data a Catalunya és que no es va aconseguir la unanimitat dels bancs. La crisi grega va provocar el fracàs (es va haver d'avortar) d'un *road show* al Japó. Va ser un primer avís. Es va poder cobrir la situació de tresoreria amb un crèdit pont que calia tornar abans de finals d'any, però ja hi va haver un banc, no el que tenia més deute de la Generalitat, que es va negar en rodó a participar en aquesta operació. Era un segon avís. Tot plegat va forçar la Generalitat a moure's en la direcció de les emissions minoristes de deute, la primera de les quals es va realitzar el novembre del 2010 amb un gran aparell de publicitat (cartells a les parades d'au-

tobusos, per exemple). Una emissió minorista no es pot fer sense comercialitzadors, és a dir, sense l'ajut de la xarxa minorista dels bancs. Per tant, el procediment no pot ser barat. En el tipus d'interès cal sumar-hi les comissions dels bancs. Les característiques de la primera emissió van ser: venciment a un any; 4,75% de tipus d'interès, i uns costos, incloent-hi les comissions, del 2,4%.

Va ser un èxit. Es van emetre 3.000 milions d'euros, però se n'havien demanat més de 7.000. Els subscriptors de l'emissió van ser 232.893, una xifra excepcional. Les condicions eren molt bones, les xarxes dels bancs molt efectives. Popularment van ser coneguts com a *bons patriòtics*. Pot ser que aquesta condició hi fos, de fet ens consta, en molts dels compradors, però les condicions eren molt bones i el risc baix. Bé, aquesta era la nostra percepció, encara que hem de dir que quan anys més tard vam pagar la darrera de les emissions minoristes (amb diners del FLA) vam respirar, profundament alleujats (vegeu taula 6, pàg. 166).

EL REPTE A PRINCIPIS DEL 2011

Recordem les grans xifres de la situació econòmica, i fiscal, a finals del 2010. La previsió de creixement per a Catalunya era, com per a Espanya, molt controvertida, però difícilment podia superar l'1%, l'atur s'acostava al 18%, i la inflació era del 2%; el dèficit de la Generalitat semblava ser més alt que el 2,4% del PIB al qual s'havia compromès. En la taula següent es recorda l'evolució del PIB del 2007 al 2010 per a Catalunya, Espanya, la Unió Econòmica i Monetària, els Estats Units i el món, i la de l'atur i els preus per a Catalunya.

Taula 1: Les macromagnituds de la crisi, 2007-2010 (en %).

	Catalunya	Espanya	UEM	EUA	Món	Catalunya	Catalunya
	PIB					Taxa d'atur	IPC
2007	3,2	3,8	3,0	1,8	5,7	6,5	3,0
2008	0,1	1,1	0,5	-0,3	3,1	8,9	4,1
2009	-4,2	-3,6	-4,5	-2,8	-0,1	16,2	0,2
2010	0,6	0,0	2,1	2,5	5,4	17,7	2,0
Per al PIB i l'IPC els % són variacions respecte a l'any anterior. Per a l'atur són mitjanes anuals.							

Font: Generalitat de Catalunya. Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda. Idescat i World Economic Outlook.

Ja hem justificat en les seccions anteriors que a principis del 2011 era indispensable una política d'austeritat. Era, ens agradés o no, el camí que Europa prenia en aquell moment. I no era només una qüestió d'acceptar la nostra posició d'uropeus disciplinats. L'austeritat, de fet, ens la imposava una pinça. Per una banda, el tancament dels mercats que feia més i més difícil l'obtenció de crèdit per cobrir dèficits. Era evident que una jurisdicció fiscal que decidís no controlar la despesa es trobaria davant la impossibilitat d'accedir als mercats (inclosos els bancs). Per altra banda, la disminució dels ingressos. Ja hem mencionat l'ensorrada dels principals impostos (ITP-AJD) que recaptava la Generalitat. El col·lapse d'ingressos del govern central era real. Ens havia d'afectar. Cal dir que encara no estàvem en la situació, que arribaria més endavant, en la qual es percebés amb claredat que l'ajust de l'Estat a un nivell inferior d'ingressos (i també de la disponibilitat de liquiditat) es pretengués fer carregant-lo sobre les comunitats autònomes (CA). Hi havia en la dimensió fiscal una mínima confiança en la lleialtat mútua, que es va trencar dramàticament més endavant; primer a finals del 2011, quan Salgado no ens envia els diners pressupostaris de l'addicional tercera de l'Estatut, i després al juliol del 2012, quan Montoro revisa a la baixa l'objectiu de dèficit de les CA a continuació que Europa hagi revisat l'objectiu espanyol a l'alça.

A risc de ser mal interpretats, també voldríem dir que una fase d'austeritat de tant en tant no és necessàriament negativa. No tot el que s'ha establert en fases d'expansió s'ha de consolidar. Algunes iniciatives no ho han de fer perquè no eren bones idees ja des del començament. D'altres, perquè així ho ha ensenyat l'experiència. Experimentar és bo, però mai experimentarem si no es pot descartar el que no funciona. Els períodes d'austeritat poden servir per ajudar a trencar dinàmiques de despesa no prou ben justificades. Ara bé, perquè això sigui així, és a dir, perquè l'austeritat sigui virtuosa, és essencial que en el seu exercici caiguin no les despeses que són fàcils de suprimir (potser perquè no tenen grups d'interès prou ben organitzats al darrere o, com els projectes d'inversió, perquè la dinàmica inercial no és completament automà-

tica: cada projecte concret s'acaba i això dona una oportunitat a no córrer a endegar-ne un altre) sinó les menys importants, per exemple, aquelles que o bé s'han instaurat, o expandit, recentment en el clima alegre de l'expansió, o bé aquelles que van ser útils i justificades quan es van implantar, potser en les profunditats del passat, però que el temps i la inèrcia han fossilitzat.

L'equip econòmic que va entrar al govern a finals del 2010 donava molt valor a la credibilitat. No ens agradava que, any rere any, s'excedís el dèficit especificat en el pressupost. Convé recordar que en aquells moments el nivell de dèficit en els pressupostos encara no era totalment obligatori. Hi havia indicacions però aquest aspecte de la sobirania encara no s'havia perdut. La nostra intenció era fer pressupostos realistes, possiblement estrictes al principi, i complir-los rigorosament. La idea de planificar des del principi excessos de dèficit ens semblava impropcedent. Vist amb la distància dels anys és possible que aquesta intenció fos ingènua i que estigués lligada a un punt d'inexperiència. Però continuem pensant que és el desitjable, que és el que una hisenda normal ha de procurar.

El problema és que la nostra hisenda no era normal ni ho va ser durant els anys successius. Una de les experiències més humiliants —n'hi va haver moltes— dels anys que vindrien va ser constatar que el Ministerio de Hacienda també valorava molt la seva credibilitat però, pel que feia a nosaltres, en sentit invers. Va manipular ingressos i objectius (com els obligats de dèficit) amb tot el coneixement i la intenció que no els poguéssim complir. Si necessitàvem arguments per a la Hisenda pròpia això ens en va donar d'addicionals. És clar que el Ministerio valorava la seva credibilitat i, per tant, el seu joc, perillós, va ser el d'imposar objectius impossibles (atesos els recursos que transferia a les autonomies), anticipar-ho i guardar-se una bossa d'ingressos que, a finals d'any, li permetessin garantir l'objectiu de dèficit convingut amb Brusselles. Li va funcionar, fins al 2015, quan es va autoenganyar en el seu joc, va calcular malament (o potser va calcular que es repetirien les eleccions i que, per tant, els resultats del 2015 no tindrien conseqüències) i va quedar en evidència davant d'Europa, amb un

dèficit de gairebé un punt per sobre del que s'havia obligat a fer. No podem negar un plaer un xic pervers en veure el Ministerio beure de la mateixa aigua amarga que ens havia fet beure a nosaltres durant anys. Que manipulés per humiliar-nos d'aquesta manera és quelcom que no podrem oblidar mai.

A principis del 2011 teníem, doncs, una feina evident: la consolidació fiscal, és a dir, portar els comptes públics cap a una reducció important del dèficit. A més, calia fer-la bé, cosa que es traduïa a procurar que no fos fràgil i que controléssim, en el sentit de minimitzar, els impactes socials negatius, sobretot sobre els dels més desvalguts. Però la consolidació fiscal no era, ni podia ser, el nostre únic objectiu. Calia també una mirada cap a l'horitzó i establir, per tant, les bases per a una recuperació vigorosa que impulsés cap a una Catalunya forta, innovadora i pròspera. En totes les crisis hi ha, relativament parlant, guanyadors i perdedors. Són ventades que arrenquen molts arbres, però que enforteixen els que no cauen. Calia ser d'aquests darrers. La història dirà si ho hem aconseguit però ara el que toca remarcar és que aquest objectiu estava molt present en la nostra agenda inicial i que va determinar algunes de les primeres decisions que es van prendre (encara en els darrers dies del 2010!) fins i tot en l'àmbit organitzatiu. Per exemple, la constitució d'un Departament d'Economia i Coneixement, que havia de permetre incidir molt directament sobre un sector clau per al futur econòmic de Catalunya (el de les universitats i la recerca).

L'esperit que orientava la nostra acció a principis del 2011 era que si havíem de patir una crisi, llavors calia no desaprofitar-la. Davant les crisis hi pot haver dues actituds. La resignada, que la considera simplement com el càstig pels nostres excessos i s'avé a una perspectiva d'estancament i de reptes de nivell baix que, en definitiva, rebaixa les ambicions de futur. I la combativa, que no rebaixa la mirada i els objectius a llarg termini ni un bri, que s'encoratja davant les dificultats, que reconeix que el sacseig d'una crisi trenca moltes inèrcies que convenia trencar. Però que no se'ns entengui malament: no suggerim, ni de lluny, que les crisis siguin la millor manera de trencar inèrcies. Un sistema polític i

social en què les crisis són l'únic instrument de canvi és un sistema que no funciona bé. En tot cas, el nostre esperit, a gener del 2011, era el combatiu. I, com es va veure més endavant, és el que convenia ja que no sabíem llavors, i no sospitàvem, que el pitjor de la crisi encara havia d'arribar.